

JULKISASIAMIEHEN RATKAISUEHDOTUS

PHILIPPE LÉGER

15 päivänä tammikuuta 2004¹

1. Oberster Gerichtshof (Itävalta) (korkein oikeus) pyytää tässä tapauksessa yhteisöjen tuomioistuinta määrittämään tuomioistuimen toimivallasta sekä tuomioiden täytäntöönpanosta yksityisoikeuden alalla 27 päivänä syyskuuta 1968 tehdyn yleissopimuksen² 5 artiklan 3 kohdan ulottuvuuden.

liiketoimien johdosta, jotka koskevat kyseisen oikeussubjektin omaisuuseriä, jotka se oli aikaisemmin sijoittanut toiseen sopimusvaltioon kuin siihen valtioon, jossa on kyseisen oikeussubjektin kotipaikka.

2. Asiassa on tarkemmin kysymys sen määrittämisestä, tarkoitetaanko kyseisen artiklan ilmaisulla ”paikkakunnan — —, missä vahingon aiheuttanut teko sattui”, vahingonkärsijän kotipaikkaa, jossa sijaitsee hänen ”omaisuutensa keskuspaikka”, jolloin vahingonkärsijällä on oikeus nostaa vahingonkorvauskanne vastaavassa tuomioistuimessa. Tämä kysymys nousee esiin vahingonkorvauskannetta koskevassa erityistapauksessa, kun yksityinen oikeussubjekti on kärsinyt taloudellista vahinkoa sellaisten pörssissä tehtyjen

I Asiaa koskevat oikeussäännöt

3. Brysselin yleissopimuksen 2 artiklan ensimmäisessä kappaleessa määrätään periaate, jonka mukaan ”kanne sitä vastaan, jolla on kotipaikka jossakin sopimusvaltiossa, nostetaan — — tuon valtion tuomioistuimissa — —”.

4. Tämän yleisen toimivallan lisäksi Brysselin yleissopimuksessa määrätään useita valinnaisia erityistoimivaltoja, joiden johdosta kantaja voi valintansa mukaan nostaa kantensa muussa tuomioistuimessa kuin vastaajan kotipaikkana olevan valtion tuomioistuimessa.

1 — Alkuperäinen kieli: ranska.

2 — EYVL 1972, L 299, s. 32. Yleissopimus sellaisena kuin se on muutettuna Tanskan kuningaskunnan, Irlannin sekä Ison-Britannian ja Pohjois-Irlannin yhdistyneen kuningaskunnan liittymisestä 9 päivänä lokakuuta 1978 tehdyllä yleissopimuksella (EYVL L 304, s. 1 ja — muutettuna — s. 77), Helleenien tasavallan liittymisestä 25 päivänä lokakuuta 1982 tehdyllä yleissopimuksella (EYVL L 388, s. 1), Espanjan kuningaskunnan ja Portugalin tasavallan liittymisestä 26 päivänä toukokuuta 1989 tehdyllä yleissopimuksella (EYVL L 285, s. 1) ja Itävallan tasavallan, Suomen tasavallan ja Ruotsin kuningaskunnan liittymisestä 29 päivänä marraskuuta 1996 tehdyllä yleissopimuksella (EYVL 1997, C 15, s. 1; jäljempänä Brysselin yleissopimus). Kyseisen yleissopimuksen konsolidoitu versio, sellaisena kuin se on muutettuna näillä neljällä liittymissopimuksella, on julkaistu EYVL:ssä 1998, C 27, s. 1.

5. Näiden erityisten toimivaltasääntöjen joukossa on myös Brysselin yleissopimuksen 5 artiklan 3 kohdassa esitetty sääntö, jonka mukaan sopimukseen perustumatonta vahingonkorvausta koskevassa asiassa henkilöä vastaan voidaan nostaa kanne ”sen paikkakunnan tuomioistuimessa, missä vahingon aiheuttanut teko sattui”.

6. Oikeuskäytännöstä ilmenee, että silloin kun se paikkakunta, jossa sellainen tapahtuma sattui, joka saattaa johtaa sopimukseen perustumattomaan vahingonkorvausvastuuseen, ja se paikkakunta, jossa mainittu tapahtuma aiheutti vahingon, eivät ole samat, Brysselin yleissopimuksen 5 artiklan 3 kohdassa käytetty ilmaus ”paikkakunnan — —, missä vahingon aiheuttanut teko sattui” tarkoittaa sekä sitä paikkakuntaa, jossa vahinko ilmeni, että sitä paikkakuntaa, jossa vahingon aiheuttanut tapahtuma sattui, jolloin kantaja voi valintansa mukaan nostaa kanteen vastaajaa vastaan näiden jommankumman paikkakunnan tuomioistuimessa.³

II Tosiseikat ja oikeudenkäynti pääasiassa

7. Rudolf Kronhofer, jonka kotipaikka on Itävallassa, on nostanut itävaltalaisessa tuomioistuimessa vahingonkorvauskanteen useita sellaisia henkilöitä vastaan, joiden

kotipaikka on Saksassa, kanteen perustuessa vastaajien asemaan Protectas Vermögensverwaltungs GmbH -nimisen omaisuudenhoidoyhtiön (jäljempänä Protectas) johtajina tai sijoitusneuvojina; myös viimeksi mainitun yhtiön kotipaikka on Saksassa.

8. Kantaja pyrkii tällä kanteellaan saamaan korvauksen taloudellisesta vahingosta, jonka hän väittää kärsineensä vastaajien sen menettelyn johdosta, että he puhelimitse houkutelivat hänet tekemään sopimuksen osakkeiden osto-optioista varoittamatta häntä tällaisen liiketoimen riskeistä.

9. Tämän suostuttelun johdosta Kronhofer siirsi Saksassa 82 500 Yhdysvaltain dollaria (USD) Protectasissa olevalle sijoitustilille. Tämä rahamäärä sijoitettiin Lontoon (Yhdistynyt kuningaskunta) finanssimarkkinoilla erittäin spekulatiivisiin osto-optioihin, eli ns. call-optioihin. Tämän pörssissä tehdyn liiketoimen lopputuloksena oli se, että osa sijoitetusta rahamäärästä menetettiin.

10. Kronhofer vaati itävaltalaisissa tuomioistuimissa, että hänelle maksetaan korvauksena hänen kärsimästään vahingosta 31 521,26 USD. Vaatimuksensa tueksi Kronhofer väitti, että itävaltalaiset tuomioistuimet ovat toimivaltaisia Brysselin yleissopimuksen 5 artiklan 3 kohdan nojalla, koska vahinko, josta asiassa on kysymys, ilmeni hänen kotipaikassaan Itävallassa.

³ — Asia 21/76, Bier, ns. Mines de potasse d'Alsace -tapaus, tuomio 30.11.1976 (Kok. 1976, s. 1735, Kok. Ep. III, s. 219, 24 ja 25 kohta).

11. Asiaa ensimmäisenä oikeusasteena käsitellyt tuomioistuimien (Landesgericht Feldkirch) (Itävalta) katsoi, että se ei ollut toimivaltainen, koska kyseinen vahingonkorvausvaatimus perustui sopimukseen eikä oikeudenvastaiseen tekoon, joten Brysselin yleissopimuksen 5 artiklan 3 kohtaa ei voida soveltaa, eikä kyseinen artikla voi siis johtaa itävaltalaisien tuomioistuinten toimivallan hyväksymiseen. Kronhofer valitti tästä päätöksestä.

12. Myös muutoksenhakutuomioistuimien (Oberlandesgericht Innsbruck) (Itävalta) katsoi, että se ei ole toimivaltainen, mutta tämä tapahtui muilla perusteilla kuin asiaa ensimmäisenä oikeusasteena käsitelleen tuomioistuimen hyväksymillä perusteilla. Muutoksenhakutuomioistuimien totesi, että kantajan vaatimus perustuu yksinomaan sopimukseen perustumattomiin vahinkoa aiheuttaneisiin tekoihin, jolloin Brysselin yleissopimuksen 5 artiklan 3 kohtaa voidaan soveltaa. Muutoksenhakutuomioistuimien katsoi kuitenkin, että sen toimivalta ei voi perustua näiden säännösten soveltamiseen, koska paikkakunta, jossa vahinkoa aiheuttanut tapahtuma sattui, tai paikkakunta, jossa vahinko ilmeni, eivät sijaitse Itävallassa.

13. Muutoksenhakutuomioistuimen mukaan paikkakunta, jossa vahinkoa aiheuttanut tapahtuma sattui, on paikkakunta, josta vastaajat olivat soittaneet kantajalle houkuttellakseen hänet tekemään sopimuksen, joka johti riidanalaiseen pörssissä tehtyyn liike-toimeen, eli kyseessä on Saksa. Kyseisen tuomioistuimen mukaan myös vahingon ilmenemispaikkakunta sijaitsee Saksassa, eli paikassa, jossa avattiin kantajan sijoitustili, jolle kantaja siirsi sittemmin sijoitetut rahamäärät ja jolla riidanalaiset taloudelliset

menetykset tapahtuivat. Muutoksenhakutuomioistuimien korosti tältä osin, että tätä lopputulosta ei voi kumota se seikka, että Kronhoferin kärsimät taloudelliset menetykset heijastuivat loppujen lopuksi koko hänen omaisuuteensa ”kokonaisuutena”.

14. Kantaja teki tästä päätöksestä valituksen (Revision) Oberster Gerichtshofiin. Kyseinen tuomioistuin totesi ensiksi, että jos Kronhoferin väittämällä tavalla riita-asian asianosaisten välillä ei ole koskaan ollut sopimussuhdetta, Kronhoferin vaatimus perustuu nimenomaan sopimukseen perustumattomiin vahinkoa aiheuttaneisiin tekoihin eikä sopimukseen.⁴

15. Tämän oletaman perusteella Oberster Gerichtshof tarkasteli omaa toimivaltaansa yhteisöjen tuomioistuimen sen oikeuskäytännön kannalta, joka koskee Brysselin yleissopimuksen 5 artiklan 3 kohdassa käytettyä ilmaisua ”paikkakunnan — —, missä vahingon aiheuttanut teko sattui”.

16. Oberster Gerichtshof katsoi sen paikkakunnan osalta, jossa vahinkoa aiheuttanut

4 — Tämä seikka vahvistettiin yhteisöjen tuomioistuimissa pidetyssä istunnossa. Ilmeisesti vain Kronhoferin ja Protectasin välillä oli sopimussuhde. Kantaja ilmoitti, että se ei ole ryhtynyt oikeustoimiin Protectasia vastaan kyseisen yhtiön sopimus oikeudellisen vastuun perusteella (yhdessä mahdollisen tiedonanto- tai neuvonantovelvollisuuden perusteella), koska kyseisen yhtiön on joutunut konkurssiin.

tapahtuma sattui, että väitetty vahinko ei ole Kronhoferin väittämällä tavalla aiheutunut toimesta, jolla hän Itävallassa päätti siirtää tietyt varat Saksassa olevalle sijoitustilille, vaan siitä, että toisin kuin hänelle oli puhelimitse ilmoitettu, saksalainen sijoitusyhtiö sijoitti kyseiset varat spekulatiivisiin optioihin, jotka aiheuttivat kantajalle taloudellisen menetyksen.

17. Vahingon ilmenemisaikakunnan osalta Oberster Gerichtshof on taipuvainen katsomaan, että asiaa koskevaa yhteisöjen tuomioistuimen oikeuskäytäntöä, joka perustuu alkuperäisen vahingon ja toissijaisen vahingon erotteluun, ei voida soveltaa käsiteltävänä olevaan asiaan.⁵ Riidanalaisen tilanteen erikoispiirteessä, johon Kronhofer vetoaa, on kyse siitä, että hänen omaisuutensa sen osan menetys, joka oli sijoitettu toiseen sopimusvaltioon kuin hänen kotipaikkanaan olevaan valtioon, ulottui samanaikaisesti ja samassa määrin hänen koko omaisuuteensa, jolloin kyseessä on samanlainen ja samanaikainen vahinko, eikä toissijainen vahinko tai seurannaisvahinko.

18. Kansallinen tuomioistuin kysyy näiden seikkojen perusteella, eikö vahingon ilmene-misaikakunnan määrittämisessä voitaisi liittymäkohtana ottaa huomioon paikka-

kunta, jossa kantajan mukaan sijaitsee hänen ”omaisuutensa keskuspaikka”, ja näin ollen paikkakunta, jossa on hänen kotipaikkansa tai asuinpaikkansa.

III Ennakkoratkaisukysymys

19. Oberster Gerichtshof on siis päättänyt lykätä ratkaisun antamista asiassa ja esittää yhteisöjen tuomioistuimelle seuraavan ennakkoratkaisukysymyksen:

”Onko tuomioistuimen toimivallasta sekä tuomioiden täytäntöönpanosta yksityisoikeuden alalla 27 päivänä syyskuuta 1968 tehdyn yleissopimuksen 5 artiklan 3 kohtaan sisältyvää ilmaisua (paikkakunnan — —, missä vahingon aiheuttanut teko sattui) tulkittava siten, että vahingonkärsijän omaisuuserien sijoittamisen yhteydessä syntyneiden puhtaiden varallisuusvahinkojen osalta tämän ilmaisen piiriin kuuluu aina myös vahingonkärsijän kotipaikka, jos sijoittaminen on tapahtunut yhteisön toisessa jäsenvaltiossa?”

IV Tapauksen tarkastelu

20. Kansallinen tuomioistuin kysyy tällä kysymyksellään ennen kaikkea sitä, onko Brysselin yleissopimuksen 5 artiklan 3 kohtaa

5 — Kansallinen tuomioistuin viittaa asiaan C-220/88, Dumez France ja Tracoba, tuomio 11.1.1990 (Kok. 1990, s. I-49); asiaan C-68/93, Shevill ym., tuomio 7.3.1995 (Kok. 1995, s. I-415) ja asiaan C-364/93, Marinari, tuomio 19.9.1995 (Kok. 1995, s. I-2719).

tulkittava siten, että ilmaisulla ”paikkakunnan — —, missä vahingon aiheuttanut teko sattui”, tarkoitetaan kantajan kotipaikkaa, jossa sijaitsee hänen ”omaisuutensa keskuspaikka”, sillä kyseinen kantaja on siellä kärsinyt koko hänen omaisuuteensa vaikuttavan taloudellisen vahingon sen takia, että hän on toisessa sopimusvaltiossa menettänyt tietyt erät tästä omaisuudesta.

21. Tähän kysymykseen on mielestäni vastattava kieltävästi. Vaatimusta, jossa on kyse yksinomaan ”sopimukseen perustumatonta vahingonkorvausta koskevasta asiasta” Brysselin yleissopimuksen 5 artiklan 3 kohdassa tarkoitettulla tavalla,⁶ ei voida yksinomaan tällä perusteella saattaa käsiteltäväksi kantajan kotipaikkana olevan valtion tuomioistuimissa.

22. Perustan johtopäätökseni kolmenlaisiin argumentteihin, jotka koskevat ensiksikin Brysselin yleissopimuksen yleistä rakennetta, toiseksi hyvän lainkäytön ja prosessien asianmukaisen järjestämisen vaatimuksia sekä kolmanneksi tarvetta määrittää varma ja ennakoitavissa oleva toimivaltajako.

6 — Tilanne pääasiana olevassa oikeusriidassa on tältä osin yksinkertaisempi kuin se tilanne, jota yhteisöjen tuomioistuin tarkasteli asiassa 189/87, Kalfelis, 27.9.1988 antamassaan tuomiossa (Kok. 1988, s. 5565, Kok. Ep. IX, s. 749), jossa oli kysymys korvausvaatimuksesta, joka koski samanaikaisesti sekä ”sopimukseen perustuvaa vahingonkorvausta” että ”sopimukseen perustumatonta vahingonkorvausta”. Tässä tapauksessa yhteisöjen tuomioistuin katsoi, että tuomioistuin, joka on Brysselin yleissopimuksen 5 artiklan 3 kohdan nojalla toimivaltainen tutkimaan kanteen siltä osin kuin se perustuu sopimukseen perustumattomaan vahingonkorvausvastuuseen, ei ole toimivaltainen tutkimaan samaa kannetta siltä osin kuin se perustuu sopimukseen perustuvaan vahingonkorvausvastuuseen.

23. Ensiksikin Brysselin yleissopimuksen yleisen rakenteen osalta on tärkeää todeta, että kyseisessä yleissopimuksessa määrätty toimivaltajako perustuu yleiseen periaatteen vastaajaan kotipaikkana olevan sopimusvaltion tuomioistuinten toimivallasta (kyseisen yleissopimuksen 2 artiklan ensimmäinen kappale).

24. Kuten yhteisöjen tuomioistuin on lisäksi todennut edellä mainitussa asiassa Dumez France ja Tracoba antamassaan tuomiossa, ”yleissopimuksesta ilmenee, ettei siinä haluta tunnustaa kantajan kotipaikan tuomioistuimen toimivaltaa, kun sen 3 artiklan toisessa kohdassa suljetaan pois tällaisia toimivaltasäännöksiä sisältävien kansallisten säännösten soveltaminen sellaisten vastaajien kohdalla, joilla on kotipaikka sopimusvaltiossa”.⁷

25. Kantajan kotipaikkana olevan sopimusvaltion tuomioistuinten toimivalta, eli forum actorisin toimivalta, on ainoastaan poikkeuksellisesti hyväksytty Brysselin yleissopimuksen 14 artiklassa sekä 5 artiklan 2 kohdassa ja 8 artiklan 2 kohdassa eräiden erityisten olosuhteiden perusteella. Nämä erityisjärjestelmät on määrätty kuluttajan tai vakuutusyhtiön suojelemiseksi, sillä heitä pidetään elinkeinonharjoittajana toimivaa sopimusyhteisönsä taloudellisesti heikommassa asemassa olevana ja juridisesti kokemattomampana sopimuspuolena, sekä lisäksi ela-

7 — Tuomion 16 kohta.

tusapuun oikeutetun suojelemiseksi, sillä häntä pidetään avun tarpeessa olevana.⁸

26. Näitä Brysselin yleissopimuksessa nimenomaisesti määrättyjä tapauksia lukuun ottamatta kantajan kotipaikkana olevan sopimusvaltion tuomioistuimet eivät periaatteessa voi olla toimivaltaisia varsinkaan kyseisen yleissopimuksen 5 artiklan 3 kohdan nojalla.⁹

27. Brysselin yleissopimuksen II osaston 2 jaksossa on nimittäin vain poikkeamalla vastaajan kotipaikkana olevan sopimusvaltion tuomioistuinten toimivaltaa koskevasta pääsäännöstä määrätty eräistä erityisistä toimivalloista, joista kantaja voi valita. Näiden erityisten toimivaltasääntöjen joukossa on kyseisen yleissopimuksen 5 artiklan 3 kohdassa määrätty toimivalta.

28. Kyseistä säännöstä on näin ollen tulkittava suppeasti,¹⁰ jotta yleissopimuksen 2 artiklan ensimmäisessä kappaleessa ilmaistu yleinen periaate, jonka mukaan toimivaltaisia ovat sen sopimusvaltion tuo-

mioistuimet, jossa vastaajalla on kotipaikka, ei menettäisi sisältöään ja jotta ei tunnustettaisi muissa kuin nimenomaisesti säännellyissä tilanteissa kantajan kotipaikan tuomioistuinten toimivaltaa, johon yleissopimuksessa on suhtauduttu kielteisesti — — ”.¹¹ Kuten tulen nyt esittämään, Brysselin yleissopimuksen 5 artiklan 3 kohdan säännösten tällaisen tulkinnan on johdettava hyvän lainkäytön ja prosessien asianmukaisen järjestämisen vaatimuksista.

29. Toiseksi, hyvän lainkäytön ja prosessien asianmukaisen järjestämisen vaatimusten osalta on tärkeää todeta, että Brysselin yleissopimuksen II osaston 2 jaksossa määrätty erityiset toimivallat, joihin kuuluu 5 artiklan 3 kohdassa määrätty toimivalta, ”perustu[vat] riita-asian ja muiden tuomioistuinten kuin vastaajan kotipaikan tuomioistuimen välisen erityisen kiinteän yhteyden olemassaoloon, minkä vuoksi toimivallan tunnustaminen näille tuomioistuimille on perusteltua hyvään lainkäyttöön ja prosessien asianmukaiseen järjestämiseen liittyvillä syillä”.¹²

30. Kuten olen edellä esittänyt, yhteisöjen tuomioistuin on edellä mainitussa asiassa Mines de potasse d’Alsace hyväksynyt, että

8 — Kuluttajaa varten säädetyn järjestelmän osalta ks. erityisesti asia C-96/00, Gabriel, tuomio 11.7.2002 (Kok. 2002, s. I-6367, 39 kohta).

9 — Ks. vastaavasti erityisesti em. asia Dumez France ja Tracoba, tuomion 19 kohta; em. asia Marinari, tuomion 13 kohta ja asia C-51/97, Réunion européenne ym., tuomio 27.10.1998 (Kok. 1998, s. I-6511, 29 kohta).

10 — Ks. vastaavasti em. asia Kalfelis, tuomion 19 kohta.

11 — Ks. vastaavasti em. asia Marinari, tuomion 13 kohta ja em. asia Réunion européenne ym., tuomion 29 kohta.

12 — Ks. em. asia Dumez France ja Tracoba, tuomion 17 kohta. Ks. myös em. asia Mines de potasse d’Alsace, tuomion 10 ja 11 kohta; em. asia Schevill ym., tuomion 19 kohta; em. asia Marinari, tuomion 10 kohta ja em. asia Réunion européenne ym., tuomion 27 kohta.

silloin kun se paikkakunta, jossa vahingon aiheuttanut tapahtuma sattui, ja se paikkakunta, jossa vahinko ilmeni, eivät ole samat, Brysselin yleissopimuksen 5 artiklan 3 kohdan ilmaisu ”paikkakunnan — —, missä vahingon aiheuttanut teko sattui” voi tarkoittaa jompaakumpaa näistä paikkakunnista.¹³

31. Tämä oikeuskäytäntö perustuu nimenomaan näkemyksiin, jotka koskevat hyvää lainkäyttöä ja prosessien asianmukaista järjestämistä.

32. Yhteisöjen tuomioistuin nimittäin totesi, että sopimukseen perustumaton vahingonkorvausvastuu voidaan hyväksyä vain, jos vahingon ja vahingon aiheuttaneen tapahtuman välillä todetaan olevan syy-yhteys.¹⁴ Yhteisöjen tuomioistuin päätteli tästä, että vastuun syntymisen aikaansaavien tekijöiden läheisen suhteen vuoksi ei yksinomaan toisen ratkaisevan liityntäperusteen, eli sen paikkakunnan, jossa vahingon aiheuttanut tapahtuma sattui, tai sen paikkakunnan, jossa vahinko ilmeni, valitseminen ole sopivaa, sillä ne molemmat voivat tilanteen mukaan olla erityisen tärkeitä näytön hankkimisen ja oikeudenkäynnin järjestämisen kannalta.¹⁵

13 — Tässä asiassa oli kysymys valtioiden rajat ylittävästä saastumisesta, joka oli seurausta suolajätteen päästämisestä Reinin veteen Ranskassa ja joka aiheutti vahinkoa puutarhurille, jonka kotipaikka oli Alankomaissa.

14 — Ks. edellä alaviitteessä 13 tarkoitettu asia, tuomion 16 kohta.

15 — Ks. edellä alaviitteessä 13 tarkoitettu asia, tuomion 17 kohta, jota tarkasteltaessa on otettava huomioon kyseisen tuomion 15 kohta.

33. Yhteisöjen tuomioistuin on yksinomaan näiden syiden takia katsonut, että Brysselin yleissopimuksen 5 artiklan 3 kohdan ilmaisu ”paikkakunnan — —, missä vahingon aiheuttanut teko sattui” merkitys on määritettävä siten, että kantaja voi valita, nostaako hän kanteen sen paikkakunnan tuomioistuimessa, missä vahinko ilmeni, vai missä vahingon aiheuttanut tapahtuma sattui.¹⁶

34. Yhteisöjen tuomioistuin perusti ratkaisunsa yksinomaan tarpeeseen taata niiden tuomioistuinten toimivalta, joilla on objektiivisesti katsoen parhaat edellytykset arvioida sitä, täytyvätkö vastuun syntymisen aikaansaavat edellytykset kyseisessä tapauksessa. Yhteisöjen tuomioistuinta ei siis johdattanut tähän ratkaisuun se, että vahingonkäräjälle on Brysselin yleissopimuksen 5 artiklan 2 kohdan, 8 artiklan 2 kohdan ja 14 artiklan johdosta annettava oikeus valita oikeuspaikka.

35. Edellä mainitusta asiasta Mines de potasse d'Alsace ei siis voida sopimukseen perustumatonta vastuuta koskevan asian osalta havaita forum actorisin toimivallan vahvistamista, joskin on mahdollista, että eräissä yksittäistapauksissa jompikumpi kyseisessä tuomiossa esitetystä toimivalta-perusteista, eli paikkakunta, jossa vahinko aiheuttanut tapahtuma sattui, tai vahingon ilmenemisaikakunta, on käytännössä sama kuin vahingonkäräjän kotipaikka.

16 — Ks. edellä alaviitteessä 13 tarkoitettu asia, tuomion 19 kohta.

36. Tämä lopputulos on selvästi vahvistettu edellä mainitussa asiassa *Marinari*. Tämän hyvää lainkäyttöä ja prosessien asianmukaista järjestämistä koskevan päättelyn mukaisesti yhteisöjen tuomioistuin on nimittäin esittänyt, että ilmaisu ”paikkakunnan — —, missä vahingon aiheuttanut teko sattui”, joka esiintyy Brysselin yleissopimuksen 5 artiklan 3 kohdassa, ”ei voida — — tulkita laajentavasti siten, että siihen sisältyisivät kaikki paikkakunnat, joissa voi ilmetä sellaisen seikan aiheuttamia vahingollisia seurauksia, joka on jo aiheuttanut toisella paikkakunnalla tosiasiaa ilmenneen vahingon”.¹⁷

37. Yhteisöjen tuomioistuin on näin ollen katsonut, että ”tätä käsitettä ei voida tulkita siten, että siihen sisältyisi se paikkakunta, jossa vahingonkärsijä väittää — — hänelle aiheutuneen sellaista varallisuusvahinkoa, joka on alun perin toisessa sopimusvaltiossa ilmenneen ja hänen siellä kärsimänsä vahingon seuraus”.¹⁸

38. Jotta edellä mainitussa asiassa *Marinari* annetun tuomion ulottuvuus ymmärrettäisiin paremmin, huomautan, että kyseisessä tapauksessa yksityinen oikeussubjekti, jonka kotipaikka oli Italiassa, oli nostanut italialaisessa tuomioistuimessa kanteen *Lloyd's Bankia* vastaan, jonka kotipaikka on Lontoo ja jonka työntekijöiden menettely oli aiheuttanut hänen kyseiseen rahalaitokseen tallettamisensa velkakirjojen takavarikoinnin niiden ilmeisen epäilyttävän alkuperän takia sekä hänen pidättämisesensä *Isossa-Britanniassa*.

Kantaja oli tällä kanteella vaatinut niiden velkakirjojen vasta-arvon maksamista, joita ei ollut palautettu hänelle, ja toisaalta korvausta vahingosta, jonka hän oli kärsinyt vangitsemisensa takia sekä useiden sopimusten purkautumisen ja hänen kunniansa loukkaamisen johdosta.

39. Kuten julkisasiamies *Darmon* totesi edellä mainitussa asiassa *Marinari* antamassaan ratkaisuehdotuksessa, kyseessä on tapaus, jossa vahinkoa aiheuttanut tapahtuma (pankin työntekijöiden moitittava toiminta) sekä vahingon välittömät seuraukset (velkakirjojen takavarikointi ja asianosaisen vangitseminen) ilmenivät samalla alueella (Yhdistyneessä kuningaskunnassa) ja jossa alkuperäinen vahinko oli edelleen aiheuttanut vahingonkärsijän omaisuuden vähentymisen (useiden sopimusten purkautumisesta johtuva taloudellinen menetys) toisessa sopimusvaltiossa (Italiassa).¹⁹

40. Kysymys ei siis ole samanlaisesta tilanteesta, jota yhteisöjen tuomioistuin tarkasteli edellä mainitussa asiassa *Mines de potasse d'Alsace*, jossa paikkakunta, jossa vahinkoa aiheuttanut tapahtuma sattui, sijaitti toisen valtion kuin sen valtion alueella, jossa vahinko yleisesti ottaen ilmeni, ja jossa oli siis tarpeen antaa oikeus valita toimivalta, jotta jompaakumpaa näistä ratkaisevista liityntäperusteista ei suljettaisi pois arvioitaessa vastuun syntymisen aikaansaavia tekijöitä.

17 — Tuomion 14 kohta (joka on toistettu em. asiassa *Réunion européenne* ym., tuomion 30 kohta).

18 — Edellä alaviiteessä 17 tarkoitettu asia, tuomion 15 kohta.

19 — Ratkaisuehdotuksen 26 ja 27 kohta.

41. Toisin sanoen ainoa tekijä, johon edellä mainitussa asiassa Marinari on vedottu italialaisten tuomioistuinten toimivallan tunnustamiseksi brittiläisten tuomioistuinten sijasta, koskee sitä, että asianosainen oli Italiassa kärsinyt taloudellista vahinkoa Yhdistyneessä kuningaskunnassa ilmenneen ja kärsityn alkuperäisen vahingon seurauksena. Tätä liityntäperustetta ei ole katsottu riittävän merkitykselliseksi, jotta se olisi peruste taata italialaisten tuomioistuinten toimivalta.

42. Tämä oikeuskäytäntö vastaa edellä mainitussa asiassa Dumez France ja Tracoba esitettyä päättelyä.

43. Väitetty vahinko oli nimittäin edellä mainitussa asiassa Dumez France ja Tracoba vain välillinen seuraus sellaisten muiden oikeushenkilöiden alun perin kärsimästä vahingosta, jotka olivat välittömiä vahingonkärtsijöitä heidän vahinkonsa ilmetessä muulla kuin sillä paikkakunnalla, jossa välillisesti tai epäsuorasti vahinkoa kärsinyt oli sen jälkeen kärsinyt oman vahinkonsa.

44. Yhteisöjen tuomioistuin katsoi tällaisessa tilanteessa, että yleissopimuksen — — 5 artiklan 3 kohdan ilmaisen (paikkakunnan — —, missä vahingon aiheuttanut teko sattui), voidaan katsoa tarkoittavan ainoastaan paikkakuntaa, jossa sopimukseen perustumattoman vastuun aiheuttava seikka aiheutti suoraan vahingollisia seurauksia sille, joka

on niiden välitön vahingonkärtsijä.²⁰ Näitä Brysselin yleissopimuksen säännöksiä ei toisin sanoen voida tulkita siten, että ”niissä sallittaisiin, että henkilö, joka vetoaa sellaiseen vahinkoon, jonka hän väittää olevan seurausta toisten kärsimästä vahingosta — niiden, jotka ovat kärsineet välittömästi vahingon aiheuttaneesta teosta — voisi haastaa vahingon aiheuttajan sen paikkakunnan tuomioistuimeen, jossa hän itse on todennut omaisuudelleen aiheutuneen vahingon.”²¹

45. Katson samalla tavoin kuin Zeki Karan, Itävallan hallitus ja Euroopan yhteisöjen komissio, että se, mikä edellä mainittujen asioiden Dumez France ja Tracoba sekä Marinari mukaan pätee omaisuutta kohdanneeseen seurannaisvahinkoon tai välilliseen vahinkoon, joilla tarkoitetaan toisessa sopimusvaltiossa ilmennyttä ja siellä olevan välittömän vahingonkärtsijän kärsimän alkuperäisen vahingon ohella syntyntä vahinkoa, pätee väistämättä myös — ja sitä suuremmalla syyllä — varallisuusvahinkoon, joka samanaikaisesti ja samassa määrin heijastuu toiseen sopimusvaltioon kuin siihen, jossa vahinko ilmeni ja jossa kyseinen vahingonkärtsijä kärsi tämän vahingon.

46. Tällaisessa tapauksessa ei nimittäin ole minkäänlaista perustetta myöntää toimivaltaa tuomioistuimille, jotka sijaitsevat muussa sopimusvaltiossa kuin siinä, jossa sattui vahinko ja joka vahinkoa aiheuttanut tapahtuma että

20 — Em. asia Dumez France ja Tracoba, tuomion 20 kohta.

21 — Edellä alaviiteessä 20 mainittu asia, tuomion 22 kohta.

koko vahingon ilmeneminen, eli kaikki vastuun syntymisen aikaansaavat tekijät. Tällainen uuden toimivallan myöntäminen ei täytä mitään objektiivista tarvetta näytön esittämisen tai prosessien järjestämisen kannalta. Tällaisen toimivallan myöntäminen johtaisi kantajan valinta-oikeuden ulottamiseen niitä erityisiä olosuhteita laajemmaksi, jotka ovat tämän valintamahdollisuuden perusteena.

47. Mitä sitten kolmanneksi tulee tarpeeseen määrittää varma ja ennakoitavissa oleva toimivaltajako, huomautan, että yhteisöjen tuomioistuimen mukaan kyseinen määrittäminen on Brysselin yleissopimuksen olennainen tavoite.²²

48. Toimivallan liittäminen kantajan kotipaikkaan, jossa sijaitsee ”hänen omaisuutensa keskuspaikka”, on kuitenkin selvästi vastoin tätä olennaista tavoitetta.

49. Kuten komissio on perustellusti korostanut, on nimittäin vahvasti pelättävissä, että toimivaltaisten tuomioistuinten määrittäminen kantajan kotipaikan tai sen paikkakun-

nan perusteella, jossa sijaitsee ”omaisuuden keskuspaikka”, johtaa vakaviin vaikeuksiin, sillä vaikka nämä paikkakunnat näytettäisiinkin toteen, ne eivät välttämättä ole samoja oikeudellisesti ja tosiasiallisesti.

50. Tästä seuraa, että tällaiset toimivaltaperusteet eivät liioin täytä yhteisöjen tuomioistuimen mainitsemaa ennakoitavuuden vaatimusta etenkin sellaisessa tapauksessa, jossa kotipaikka tai ”omaisuuden keskuspaikka” voivat vaihdella kantajan mukaan.²³ Ei nimittäin ole poissuljettua, että tällainen järjestelmä alkaa rohkaista ns. forum shoppingia antamalla vahingonkärsijälle mahdollisuuden määrittää toimivaltainen tuomioistuin kotipaikan tai omaisuuden keskuspaikan valitsemisen tai niiden vaihtamisen avulla.

51. Ennakkoratkaisukysymykseen on näin ollen vastattava, että Brysselin yleissopimuksen 5 artiklan 3 kohtaa on tulkittava siten, että ilmaisulla ”paikkakunnan — —, missä vahingon aiheuttanut teko sattui” ei tarkoiteta kantajan kotipaikkaa, jossa sijaitsee hänen ”omaisuutensa keskuspaikka” ja jossa kantaja väittää kärsineensä koko hänen omaisuuteensa vaikuttavan taloudellisen vahingon sen takia, että hän on toisessa sopimusvaltiossa menettänyt tietyt erät tästä omaisuudesta.

22 — Ks. vastaavasti asia 38/81, Effer, tuomio 4.3.1982 (Kok. 1982, s. 825, 6 kohta); asia 241/83, Rösler, tuomio 15.1.1985 (Kok. 1985, s. 99, 23 kohta); asia C-26/91, Handte, tuomio 17.6.1992 (Kok. 1992, s. I-3967, Kok. Ep. XII, s. I-181, 18 ja 19 kohta); asia C-125/92, Mulox IBC, tuomio 13.7.1993 (Kok. 1993, s. I-4075, Kok. Ep. XIV, s. I-319, 11 kohta); em. asia Marinari, tuomion 19 kohta; asia C-269/95, Benincasa, tuomio 3.7.1997 (Kok. 1997, s. I-3767, 29 kohta) ja em. asia Réunion européenne ym., tuomion 34 ja 36 kohta.

23 — Ks. vastaavasti em. asia Dumez France ja Tracoba, tuomion 19 kohta ja em. asia Réunion européenne ym., tuomion 34 kohta.

V Ratkaisuehdotus

52. Edellä esitettyjen näkemysten perusteella ehdotan, että yhteisöjen tuomioistuin vastaa Oberster Gerichtshofin esittämään kysymykseen seuraavasti:

Tuomioistuimen toimivallasta sekä tuomioiden täytäntöönpanosta yksityisoikeuden alalla 27 päivänä syyskuuta 1968 tehdyn yleissopimuksen 5 artiklan 3 kohtaa, sellaisena kuin yleissopimus on muutettuna Tanskan kuningaskunnan, Irlannin sekä Ison-Britannian ja Pohjois-Irlannin yhdistyneen kuningaskunnan liittymisestä 9 päivänä lokakuuta 1978 tehdyllä yleissopimuksella, Helleenien tasavallan liittymisestä 25 päivänä lokakuuta 1982 tehdyllä yleissopimuksella, Espanjan kuningaskunnan ja Portugalin tasavallan liittymisestä 26 päivänä toukokuuta 1989 tehdyllä yleissopimuksella ja Itävallan tasavallan, Suomen tasavallan ja Ruotsin kuningaskunnan liittymisestä 29 päivänä marraskuuta 1996 tehdyllä yleissopimuksella, on tulkittava siten, että ilmaisulla "paikkakunnan — —, missä vahingon aiheuttanut teko sattui" ei tarkoiteta kantajan kotipaikkaa, jossa sijaitsee hänen "omaisuutensa keskuspaikka" ja jossa kantaja väittää kärsineensä koko hänen omaisuuteensa vaikuttavan taloudellisen vahingon sen takia, että hän on toisessa sopimusvaltiossa menettänyt tietyt erät tästä omaisuudesta.